

Wat duurt wachten

Rino Feys

lang

B&L

*Van Gaza naar
de Lage Landen en terug*

Het is reeds zomer maar het lijkt alsof iedereen nog met de lenteschoonmaak bezig is. De auto's rijden op en af, soms gevaarlijk manoeuvrerend op onze drukke parking. Ze parkeren voor onze brengers-receptie, volgeladen met alles waar de oorspronkelijke eigenaars afscheid van genomen hebben, maar niets is zeker: tot de laatste seconde kunnen ze nog van mening veranderen, we hebben het al eerder zien gebeuren; dan gaat dat krantenrek of vergiet terug mee naar huis. Meestal gaan ze nog snel een kijkje nemen in de winkel, dat is tenminste wat ze beweren, want het kan verkeren; sommigen kun je een uur later nog altijd ergens met een stapel kleren voor een pashokje aantreffen, voorovergebogen bij het glazenrek of in gedachten verzonken tussen de boeken.

Toen ik, inmiddels de veertig voorbij, de kans kreeg om de verantwoordelijke van de kringloopwinkel in Avelgem te worden, was ik vooral opgetogen dat ik nu eindelijk schoon schip kon maken. Ik stelde me al langer vragen bij hoe we reeds decennialang alle waarschuwingen in de wind slaan en doorgaan met het vergiftigen van de lucht, de aarde en het water op onze dierbare planeet, alsof we kunnen kiezen hoe we omgaan met klimaatverandering. Alsof er een plan B is. Want inmiddels zijn we zover dat dit paradijs door ons toedoen voor veel levensvormen langzaamaan onleefbaar geworden is.

Niet dat wat ik hier doe in dat grotere plaatje iets uitmaakt, daarvoor is het allemaal veel te klein-schalig natuurlijk. Maar ik wou boete doen en dit was voor mij een eerste stap, een plek waar ik me in kon zetten om die afvalberg deze keer wat kleiner in plaats van groter te maken. En daar ervaar ik dagelijks de vreugde van.

Maar er stond me een verrassing te wachten. Want ik maakte er ook kennis met een grote groep mensen die eveneens de bedoeling hadden om een nieuw begin te maken. Inlanders, afkomstig uit de buurt en uit aanpalende gemeenten, die na ziekte of een opeenstapeling van tegenslagen nood hadden aan een verse start. Maar ook nieuwkomers, afkomstig uit Afghanistan, Somalië, Iran, Rusland, Albanië, Syrië, Irak, Eritrea of Palestina die hun geboorteland ontvlucht waren om hier een nieuw leven te beginnen.

Want hoewel onze kringloopwinkel in Avelgem ligt, een klein dorpje in het uiterste zuidoosten van de provincie West-Vlaanderen, tegen de grens met de provincies Oost-Vlaanderen en Henegouwen, blijkt het een van die vele kruispunten waar niet enkel vroeger en nu, maar ook noord en zuid, en oost en west samenkomen. Stijn Streuvels beleefde *Avelghem*, toen hij er op twaalfjarige leeftijd in 1883 kwam wonen – zoals hij opmerkt aan het begin van het tweede deel van zijn gelijknamige biografie – als het beloofde land.

Helaas is dat maar zelden zo voor deze mensen die hier eerder toevallig terechtkomen en voor wie het leven ook vandaag nog uit een onophoudelijke reeks beproevingen bestaat. Het blijkt een heel stuk minder gemakkelijk – dan vaak aangenomen wordt – om je geboortegrond, je familie, vrienden en alles wat je dierbaar is, achter te laten. Het gemis is vaak groot, veel van onze nieuwkomers hebben heimwee en zeggen ronduit dat ze meteen teruggaan als de oorlog er stopt of terreurbewegingen er niet langer de scepter zwaaien. Daarnaast brengen ze ontstellende verhalen met zich mee en plots worden de vereenvoudigde zwart-witverhalen uit de media verdeeld in tientallen, honderden grijstinten.

Elke dag leren we hier bij. Zoals, dat er plekken op de wereld zijn waar je voor je leven moet vrezen vanwege je afkomst, je geaardheid, je godsdienst of nationaliteit. Tijdens het ochtendoverleg komen er soms verhalen boven die een hele dag lang tussen je oren blijven hangen. Oorlogen zijn voor ons hierdoor een realiteit geworden.

Daarna gaan we samen aan het werk. Bij de receptie worden de spullen in ontvangst genomen. Anderen maken ze winkelklaar, prijzen ze en brengen het gerief naar de winkel. Ten slotte passeren deze goederen de kassa en gaan dan via een andere deur opnieuw naar buiten. We helpen elkaar tijdens het

werk, denken met elkaar mee, zoeken oplossingen voor elkaars kleine en grote problemen, zowel werkgerelateerd als privé. Tijdens de pauze lijken we wel een grote familie, zoals we samen zitten te eten. Zonder het te beseffen hebben we ons lot met elkaar verbonden, een groep mensen van wie verleden of afkomst geen rol meer spelen en tussen wie er geregeld mooie vriendschappen ontstaan.

We hebben namelijk ontdekt, toen we elkaar hier iets beter leerden kennen, dat we onder dat laagje cultuur en religie eigenlijk helemaal niet zoveel van elkaar verschillen.

Maar ik had allerminst verwacht dat ik hier mensen zou ontmoeten met littekens van foltering en over heel hun lichaam. Mensen die me zouden vertellen hoe hun geliefde, zoon of dochter, vader of moeder, of beste vriend voor hun ogen werd vermoord. Mensen wier dagen geteld waren als ze langer in het land van herkomst bleven en die dankzij de financiële hulp van familieleden en vrienden een ticket kregen aangeboden in de vorm van een gevaarlijke reis die hun misschien het leven zou kosten, maar mogelijk ook naar een nieuwe toekomst bracht.

Een van die mensen is Abdullah. Hij is geboren in Gaza en het was hier dat hij tot voor kort nog aan de kassa stond. Ik heb het muntsnoepje met het rode

hartje en de doorzichtige blauwe wikkel dat hij me gaf in februari, een week voor hij naar Caïro vertrok om van daaruit te proberen zijn vrouw, Tasnim, uit het vluchtelingenkamp in Rafah vrij te kopen, nog steeds op mijn bureau liggen.

Het is middagpauze. Abdullah zit in elkaar gedoken op zijn stoel. Sinds het recentelijk opnieuw losbarsten van het geweld tussen Hamas en Israël draagt hij een keffiyeh, een zwart-witte katoenen sjaal die dankzij PLO-leider Yasser Arafat het symbool geworden is voor de Palestijnse strijd. In het voorbijlopen maak ik een opwaartse beweging met mijn kin: hoe is het met je? Hij haalt de schouders op, hoeft ook niets te zeggen. Want eigenlijk weten we hoe het met hem gaat.

Het is zijn laatste maand, op 31 oktober zit zijn werkervaringstraject erop. Het zal voor iedereen hier weer wennen worden. Maar dat is het lot van iemand die via artikel 60 aan de slag kan, zoals de officiële benaming van zo'n traject luidt. We noemen ze leerwerknemers, wat iets minder numeriek en menselijker klinkt. Afhankelijk van hun leeftijd werken ze één tot twee jaar waarbij het de bedoeling is om kennis op de werkvloer op te doen, waardoor ze nadien meer kans op een job maken op onze arbeidsmarkt.

In het begin zijn de nieuwe collega's meestal stil en bedeesd, maar na verloop van tijd zie je ze vaak helemaal openbloeien. Vooral voor onze anderstaligen, vaak mensen die alleen wonen, hier verder vrijwel niemand kennen en hun eigen boontjes moeten doppen, is onze kringloopwinkel na enkele weken hun nieuwe thuis.

En dan komt er een einde aan.

Dat is de keerzijde van zo'n traject: je bent dan administratief met alles in orde, maar je moet de opgebouwde vriendschappen die je smeedde met collega's en de klanten achter je laten en op zoek gaan naar een andere job. Dat dit al bij aanvang vaststaat, betekent niet dat het daarom gemakkelijker is. Want de meesten hebben hier niemand.

Sommigen, die een gezin in het land van herkomst hadden, plannen weliswaar een gezinshereniging, maar eerst moet er administratief nog van alles in orde worden gebracht. Aan het werk zijn is een eerste vereiste, dus kunnen ze de procedure pas aanvragen als ze hier zijn opgestart en je mag negen maanden tot een jaar rekenen voor je te weten komt of je een positief of negatief advies krijgt. Als hun familie bij de eerste aanvraag geen groen licht krijgt om naar hier te komen – dus terwijl het traject nog loopt – ziet het er niet goed uit, weten we ondertussen uit ervaring.

Abdullah heeft tijdens zijn traject van alles gedaan maar uiteindelijk bleek hij een geboren verkoper en het beste te fungeren aan de kassa. Hij begroette de klanten met een kwinkslag, liep met ze mee de winkel in of begeleidde ze na het afrekenen naar buiten. Hij zorgde ervoor dat de kassaomgeving netjes bleef, ordende de artikelen in de buurt, maakte de boekenafdeling op orde en vulde de impuls-aankopen aan met spullen die hij vooraf prijsde. Hij wees me op klanten die iets zonder te betalen in hun jaszak of tas hadden gestopt en hij had een hekel aan collega's die er de kantjes vanaf liepen. Dit kon bij hem op geen genade rekenen. Hij stond er, en deed elke dag zijn best, ook al had hij vaak grote zorgen, want zijn vrouw Tasnim woonde nog steeds in de Gazastrook waar er altijd problemen zijn, dat hadden we in het eerste jaar dat hij hier werkte al van hem geleerd. Hij had het er geregeld over hoe ze het daar met vier uur elektriciteit per dag moesten doen en hoe het internet er om de haverklap afgesloten werd. Ook de toevoer van kraanwater, dat bovendien sterk vervuild was waardoor mensen er ziek van werden, werd aan banden gelegd.

Op een avond stuurde hij me een foto waarbij hij verwilderd in de lens keek, ik las de paniek in zijn ogen. De zijkant van zijn hoofd zat onder het bloed.

Het spijt me, ik kan morgen niet komen werken, luidde het onderschrift. Na het werk, op weg naar huis, was hij gevallen met de fiets. De volgende ochtend kwam hij onze kringloopwinkel binnen. Op zijn hoofd kleefde er een grote pleister en zijn ene oog zat bijna dicht. Zijn linkerarm stak in een mitella; hij had een breuk in zijn elleboog en een barstje in het scheepsvormige botje van zijn hand.

‘Sorry Rino,’ zei hij.

‘Waarom zeg je sorry?’

‘Ik weet het niet... Misschien omdat er hier veel werk is en ik niet kan helpen?’

‘Excuses aanvaard,’ zei ik.

Abdullah lachte maar meteen daarop verkrampte zijn gezicht en legde hij zijn rechterhand op zijn buik. ‘Ik mag niet lachen,’ zei hij, ‘alles doet pijn.’

Ik vroeg wat er precies gebeurd was.

‘Ik weet het niet, ik herinner me er niets van. Het ene moment zat ik op mijn fiets en het volgende lag ik op de grond. Ik heb gewoon te veel aan mijn hoofd. En een te hoge bloeddruk.’ Die hoge bloeddruk, daar

hadden we eerder al van gehoord. Het is iets erfelijks en het was niet voor het eerst dat hij er last van had.

Daarnaast weten we het voorval vooral aan het feit dat hij zich continu zorgen maakte, altijd was hij bezig met zijn vrouw en familie en de omstandigheden waarin ze moesten zien te overleven.

Maar sinds de verrassingsaanval van Hamas op Israël op 7 oktober waarbij naar verluidt ruim twaalfhonderd doden vielen, duizenden gewonden en tweehonderdveertig mensen werden ontvoerd, is de hel pas echt losgebarsten. Steeds vaker zijn er beschietingen, of slaan er ergens raketten in – het is dagelijkse kost geworden.

‘Het kon niet anders want het was geen leven, er moest iets gebeuren,’ liet Abdullah ons weten. ‘Maar ik ga niet akkoord met de werkwijze van Hamas. Zij dagen de Israëliërs uit en de Palestijnse bevolking is er de dupe van.’